

גליון מס' 324

שבת צ"ז-ק"ג

בס"ד, ב' אב תשס"ה

- ◆ איטר יד ימינו, במה הוא שונה מימני
- ◆ חשיבות יד ימין
- ◆ הנהגות בימין
- ◆ מהותה של הכתיבה

- ◆ העברה ברשות הרבים כשהעקירה וההנחה ברשות אחרת
- ◆ פעולות כתיבה שונות בשבת
- ◆ כתיבה במחשב בשבת
- ◆ שימוש ברשקול בשבת

דבר העורך

ברשותכם, מילה אחת. בשבוע שעבר התייחסנו לשיעור דף היומי בשיבת עמית כפר בתיה ברעננה, ואשר בעקבותיו נפתח שיעור דף יומי נוסף. עם זאת הגליון לדפוס הודיעוני, כי שיעור דף יומי נוסף נפתח בעקבות השיעור בשיבת כפר בתיה. שיעור זה נמסר על ידי הרב אברהם בירנבוים שליט"א בביהכ"ס "אריאל" ברעננה.

הוא שאמרנו, מצווה גוררת מצווה.

כל אחד והחבית שלו

הם גררו את גרליהם מחוץ לבית הכנסת. השמש טרם את הדלת החורקות, ונעל את המנועול הישן כשבליבו מקנן הספק, אם יאות הלה לשוב ולהיפתח לקראת השקיעה.

בית הכנסת אי שם בעיירה מזרח אירופאית לפני מאתיים שנה.

דמויות שחורות ממשא החיים נפלטו בזה אחר זה אל חצר בית הכנסת. הקבוצה הילכה בעצלתיים. איש איש ומשאו, טרחו ויגיעו. החיים אינם קלים. בעודם צעירים היו שחים על כך בינם לבין עצמם, תוך תקווה כי שינוי פתאומי יפציע אל חייהם. עם השנים כבר לא היה צורך לדבר על הנושא. החיים פעמו מתוכם במאמץ, ואילו הקושי גלש ואפף את ישותם.

בליל שבת היו נפגשים לאחר ששת ימי המעשה, ומנהגנים זה לעבר זה הנהון רב משמעות, אשר כלל בתוכו משפטים רבים יותר מכפי שהעומד מן הצד היה מעלה על דעתו; "שמח לראותך, שבת שלום. כן, העבודה הקשה ניכרת עליך. ברוך ה' שהגיעה שבת. זקנד הלבין? גווד דואב! יידך בלויות? שמח בכך. ראה

דף זב/ב מרשות היחיד לרשות הרבים ועבר ארבע אמות ברשות הרבים

העברה ברשות הרבים כשהעקירה וההנחה ברשות אחרת

בסוגיות אלו הגמרא עוסקת בדיני מלאכת הוצאה בשבת, הניתנת לביצוע בשני אופנים. א. העברת חפץ מרשות היחיד לרשות הרבים. ב. העברת חפץ ברשות הרבים למרחק ארבע אמות לפחות. הן העברה מרשות לרשות והן העברת חפץ ד' אמות ברשות הרבים אינה נחשבת מלאכת הוצאה מן התורה אלא אם כן החפץ נעקר מהקרקע, או ממקום בו היה מונח, בתחילת המעשה, והונח בסופו.

לגבי הוצאה מרשות לרשות, על העקירה להתבצע ברשות ממנה הוציאו את החפץ, ועל ההנחה להתקיים ברשות אליה הוציאו את החפץ. לגבי העברת ד' אמות ברשות הרבים, הדברים כבר אינם פשוטים. המאירי (סוכה מג/א) כותב מפורשות, כי אין צורך שהעקירה וההנחה תתקיימנה ברשות הרבים דווקא, די בכך שהמעשה התחיל בעקירה והסתיים בהנחה, וכגון, אדם עקר חפץ מרשות היחיד, הלך ד' אמות ברשות הרבים וחזר לרשות היחיד והניחו [וברשי"י ובתוס' שם ד"ה "ויעבירונו" משמע ג"כ כשיטתו. אולם האחרונים דוחים את ההוכחה מדבריהם]. במקרה זה, המעשה התחיל והסתיים בעקירה והנחה, אך לא במקום שבו נעבר האיסור, ברשות הרבים. הגאון רבי מנחם זמבה זצ"ל מעיר, כי לכאורה, המשא ומתן בסוגייתנו סותר לדברי המאירי. לשם הבנת דבריו המרתקים, הבה נשקע קמעא את מחשבנתו בגמרתנו.

כלל נקוט בהלכות שבת, כי העושה שתי מלאכות באותה פעולה - חייב שני חטאות. ברם, אם שתי המלאכות הללו, הן אב ותולדה, וכגון הזורע ומשקה כאחת, אינו חייב אלא אחת [פעולת השקאה היא תולדה של אב מלאכה זורע]. ובכן, גמרתנו מקיימת נידון בנושא בדעת רבי יהודה, שמא גם על כגון דא מתחייבים פעמיים.

נתון נוסף שאנו למדים בגמרתנו הוא, כי אב המלאכה של מלאכת הוצאה כולל הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים, והעברה של ארבע אמות ברשות הרבים היא בכלל מלאכת "הוצאה".

מעתה דנה הגמרא, במקרה המובא בברייתא: הזורק חפץ מרשות היחיד לרשות הרבים ולפני שהחפץ נח ברשות הרבים הוא עבר ארבע אמות. לכאורה, אדם זה עשה מעשה אחד, העברה מרשות היחיד לרשות הרבים, שהרי לא התבצעה עקירה והנחה ברשות הרבים. ברם, אומרת הגמרא, לאור הכלל "קלוטה כמי שהונחה" יש להתייחס אל החפץ כמי שהונח ברשות הרבים, ושב ונעקר ממנו לרשות היחיד ["קלוטה" - חפץ הקלוט באוויר של מקום, "כמי שהונחה" - כמי שהונח על הקרקע באותו מקום]. אדם זה, מתחייב בכפליים במעשה אחד. אחת על הוצאת החפץ מרשות הרבים לרשות היחיד, ושתיים על הכנסת החפץ מרשות הרבים לרשות היחיד.

נשים נא לב, כי בעצם חילקנו את פעולת הזריקה לשתי פעולות, בהניחנו את החפץ

לעילוי נשמת

הר"ר **עמיר בן נפתלי** ז"ל

ב"ר מרדכי ז"ל

נלב"ע כ"ד תמוז תשס"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בני משפחתו שיחיו ת"א - מודיעין

לעילוי נשמת

הר"ר **יונה טוביה פלדמן** ז"ל

ב"ר מנחם מנדל הלוי ז"ל - ציריך שוויץ

נלב"ע ה' אב תשל"א

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אלעזר ישראל מי-זהב** ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל

נלב"ע ד' באב תשל"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידיו משפחות מנחם, גבריאל ואוריאל מי-זהב שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **משה בורנשטיין** ז"ל ב"ר צבי הלוי ז"ל

נלב"ע ה' אב תשנ"ג ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידיו חתנו ובתו הר"ר **יעקב** וזו' מרת **רינה בר** שיחיו - סביון

נשמת אדם

נר ה'

המעופף על קרקע רשות הרבים. לכאורה, לפי שיטת המאירי, אין צורך בכך. נניח לחפץ להמשיך לעופף באוויר, ועדיין בידינו אפשרות לחייב את הזורק בכפליים [אם חייבים שתי חטאות גם על שתי מלאכות מ"אב אחד]. אחת, על כך שהחפץ הועבר מרשות היחיד לרשות הרבים, וכן על כך שהחפץ עבר ארבע אמות ברשות הרבים, שהרי לשיטתו, אין צורך בעקירה והנחה במקום שבו מתבצעת המלאכה (י"תוצאות חיים" סי' ג'). קושיה מופלאה זו מיושבת על ידי האחרונים תוך כדי שהם מעניקים לנו הסבר יסודי ביותר על מלאכת הוצאה.

לומדי הדף היומי כבר התוודעו לכך, שיתכן שאדם יעשה פעולה אחת האסורה בשבת, ויתחייב עליה שתי חטאות, וכגון, הזומר ענפים מתוך כוונה כפולה, להיטיב עם העץ, ולהשתמש בענפים, חייב משום זורע על הטבתו את העץ, ומשום קוצר על נטילת הענפים לשימושו. כלומר, לפנינו מעשה אחד עם שתי תוצאות שונות לחלוטין. העץ השתפר, יבריא, יצמיח פירות משובחים, והענפים ישמשו להסקה. שונה הוא המקרה שלפנינו. לא ניתן לטעון, כי בפעולתו של היהודי הלזה, אשר העביר חפץ מרשות היחיד לרשות הרבים תוך כדי הילוך ארבע אמות ברשות הרבים, כרוכים שתי תוצאות, מפני שהכלי עבר ממקום למקום ותו לא. תוצאה אחת - איסור אחד. גם אם נסבור, איפוא, כי חייבים שני חטאות על מעשה אחד הכולל בתוכו שתי מלאכות שמקורן באב מלאכה אחת, היכן שהתוצאה זהה, אין שני קרבנות. אין, איפוא, סתירה לדברי המאירי מסוגייתנו ("קהילות יעקב" סי' ה').

דף קג/א בין משתי סמניות בכל לשון חייב

פעולות כתיבה שונות בשבת

אדם הכותב בשבת עובר על איסור תורה, שהרי מלאכת "כותב" היא אחת מל"ט מלאכות האסורות בעשייה בשבת. גם כתיבה בכל דרך ואופן שהוא, אף זו שאינה אסורה מן התורה, אסורה מדרבנן (עיי' "משנה ברורה" סי' ש"מ סי"ק כ"ד), וכגון, כתיבה שאינה מתקיימת מותרת מן התורה, כמבואר בסוגייתנו, אך אסורה מדרבנן, כמו גם כתיבה ביד שמאל [למי שאינו אטר], שאינה אסורה מן התורה וחכמים אסרוה. רופא הנאלץ לכתוב בשבת כדי להציל חיים, יעשה זאת בשמחה ובחדווה, לקיים רצון קונו, כי פיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה. ברם, על הרופא למעט באיסורים, כל עוד אין בכך פגיעה בפעולות הנדרשות לרפואת החולה. לפיכך, רופא המסוגל לכתוב ביד שמאל, אינו רשאי לכתוב ביד ימין, בה איסור הכתיבה הוא מן התורה.

כתב הנמחק מאליו: גם אפשרות הכתיבה בעט המפיק דיו המתכלה מאליו והכתב אינה מתקיים זמן מה לאחר הכתיבה עומדת לרשות הרופא. ברם, אפשרות זו מוגבלת ביותר לדעת חלק מן הראשונים. במשנתנו (קד/ב) אכן מבואר, כי כל מלאכה ה"מתקיימת בשבת", חייבים עליה. כך גם מלאכת כותב, בה אנו עוסקים, שהכותב בכתב שאינו מתקיים, אינו עובר על איסור תורה. אולם, נחלקו הראשונים בפירוש דברי המשנה מלאכה ה"מתקיימת בשבת". מדברי רש"י משמע (קב/ב ד"ה "בשבת", וראה "שער הציון" סי' ש"ג סי"ק ס"ח) כי גם מלאכה שקיומה יפסק לאחר השבת, נחשבת מלאכה שאינה מתקיימת ואינה אסורה מן התורה. אולם, הרמב"ם (הל' שבת פ"ט הל' י"ג) חולק וסובר, כי רק מלאכה שתחול מלהתקיים במהלך יום השבת, נחשבת מלאכה שאינה מתקיימת (עיי' שו"ת "מנחת יצחק" ח"ז סי' י"ג-י"ד ט"ו, "קצות השולחן" ח"ז סי' קמ"ו, שו"ת "מנחת שלמה" סי' צ"א אות י"א, וכדעת הרמב"ם מבואר בריטב"א במשנה קב/ב).

כתיבה במחשב: אפשרות נוספת לשימור מידע היא כתיבה במחשב.

המפעיל מחשב בשבת עובר על איסור הבערה ועל איסור בונה (עיי' "חזון איש" א"ח סי' נ' סי"ט וסי' ל"ח סי"ק ב'). לגבי תוקף איסורים אלו בעת שימוש במחשב לאחר הפעלתו, דנו הפוסקים בזמנינו, ואנו נתמקד בשאלה, אם הכותב במחשב עובר על מלאכת כותב. **כתיבה על צג המחשב:** כתיבה במחשב מוצגת על גבי מסך המחשב, ולפנינו שני נידונים, האחד לגבי הכתיבה במחשב עצמו, בדיסק הקשיח, והשני, הצגת האותיות על גבי המסך. ובכן, שני סוגי מסכים קיימים. המסך הוותיק והרגיל פועל באופן הבא. בצדו הפנימי של המסך מרוח חומר זרחני, ומעומק המסך נשלחים כל העת אותות אלקטרוניים הנקלטים בחומר הזרחני ומאירים בצורת האותיות. בספר "נשמת אברהם" (ח"ד א"ח סי' ש"מ) כותב בשם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, כי כתיבה זו אינה נחשבת כתיבה מן התורה. לא זו בלבד, אלא שאף הכתב אינו מתקיים, מפני שהוא נמחק ונכתב חליפות עשרות פעמים בשניה, כל העת נשלחים אותות חדשים. הגר"ש ואזנר שליט"א (שו"ת "שבט הלוי" ח"ו סי' ל"ז) נוקט, כי כתיבה על גבי מסך נחשבת כתיבה המתקיימת, אך כאשר מדובר במסך שמותקן בו "שומר מסך", הגורם לכך שבעבור זמן קצוב בו לא השתמשו במחשב המסך כבה, הרי הכתב נחשב ככתב שאינו מתקיים. הסוג החדש של המסכים, מסוג lcd, מצויים גבישים נוזליים, המשנים את צורתם בהתאם למתח חשמלי הגורם לשינוי זוויתיהם ובהתאם לכך גם צבעם משתנה. טכנולוגיה זו אינה כותבת את האות כל העת מחדש, אלא היא נותרת מעוצבת בצורתה, עד

את שמעל שנפטר בדמי ימיו. שבת שלום."

הס יצאו מחצר בית הכנסת והתפצלו לקבוצות סטנות. שמש חמימה הטיבה עם פרקי העצמות הדואבים. חג היום, שמחת תורה, הם רקדו לכבוד התורה, רבים מהם נזהרו שלא לקרוע את הנעליים המטולאות, ורוחם מעט עולצת, הן מפני החג הקדוש ושמחת התורה והן מפני שהמתניו בקוצר רוח ליוסל הסנדלר, אשר נטל על עצמו את המשימה רבת המשמעות.

יוסל היה מחיך בכל עת ובכל שעה, עד שיש אומרים כי חיך עד לפני שהבין מדוע. רבים מבני מעמדו ביכרו להתחלף עמו; אם כבר להיות עני, מדוע לכל הפחות לא להיות מאושר? היו מהרהרים בינם לבין עצמם ותוך כדי כך תוהים, אם הענייה היא זו שאילצה את יוסל להיות שרוי בשמחה כדי להכחות את עוצקה, או שמא באישרו הפנימי בו הוא לעושר ולמנוח ולפיכך הרי הוא עני.

כך או כך, יוסל הוא זה שנבחר על ידם בשנה שעברה להשתתף בשנה הבאה בריקודי שמחת תורה של בית הכנסת של הגבירים. הוא החליט, כי אם ממון אין בכיסם, לפחות ירקדו כבעלי ממון, לכבוד נותן התורה ולכבוד התורה. יוסל הוא זה שניסה להמריצם לרקוד במרץ בשנה שעברה, והם הביטו לעברו בעיניים כבויות שאין בהם מאוס. אינני מבין, התפרץ לעברם, מדוע אינכם עולזים, שמחים ורוקדים, חג היום, יהודים, מה זה היה לכם! ראו כיצד עולזים ושמחים אחינו בבית הכנסת של ה"גבירים".

אך אמר יוסל את שאמר, נחרו לעברו בבוז אחדים מידידיו, "גבירים", אמרת נכון.

אולם, יוסל אילץ לקח את חבירו. בעיצומו של החג יושב היה עם קבוצה נרגנת ממתפללי בית הכנסת, ומונה עמם את שמות הגבירים אחד לאחד. היש מי מכס המוכן להתחלף ב... סוחר היין? נוף בהם בפנים זועפות ושקט קמעני, כדי לאפשר להם להעלות בזכרונם את ההלווייה רבת המשתתפים שנערכה לפני שנים ארוכות לבנו יחידו של סוחר היין. מי מבאי בית הכנסת שלנו חפץ לתפוס את מקומו של בעל היעירות סנט בהם בחריפות, והמשיך להצליף בהם בעת שהעלה דמעות על יישרו של סוחר היעירות שהחלו ביום חתונתו עם זוגתו ויסיימו ככל הנראה ביום האחרון של אחד משניהם.

יוסל הרים אותם מן הספסלים, שילב את ידיהם ויצאו המשוחרחים במעגל לכבוד התורה, לא לפני שיוסל הבטיח להם, כי בשנה הבאה כעת חיה, הוא בכבודו ובעצמו ישתתף בהקפות הנערכות בבית הכנסת של ה"גבירים", כדי לעמוד על סודו. אולי נגלה דבר מה שיעזור לנו.

עתה היה יוסל מתקרב כנגדם, מבושש מייש, מלהג במרץ, מהלך ברגלו האחת ורוקד ברגלו האחרת. "ייעש", קרא בקול גדול, "זה הכל, ייעש". לעיניהם המשתאות של ידידיו עמד ותלאר את חבית היי"ש הכבירה הניצבת בפאתי בית המדרש, וכל הרוצה לוגם ממנה כאוות נפשו. אתם מבינים? מי ששמש, הופך שמש עוד יותר, ומי שעצוב, הופך שמש על כך שהוא לא עצוב עוד יותר. יהודים, ייעש! ויוסל פצח בריקוד טיבורה של העיירה.

בערב שבת גלגל יוסל חבית ענק בעזרת מתפללים אחדים, הציבה בפאתי בית הכנסת ובליל שבת הוכרז, כי בכל שבת יביא כל אחד מן המתפללים כוסית יי"ש מן היי"ש שקנה לכבוד שבת קודש, ירוקן אותה אל החבית, ובעזרת ה', עד שמחת תורה תתמלא החבית והם ירקדו כדת וכדין, כמו "גבירים".

לא היה איש ממתפללי בית הכנסת שהשתמט מן המשימה, אם ברצון ואם מפני הבושה. דומה היה כי פנים חדשות באו לבית הכנסת. החבית היתה כמו רקדן הניצב על משמרתו וממתין לאות התזמורת. בכל עת שבאו לבית הכנסת, הביטו בחבית היי"ש, ידוע ידוע כי יום יבוא והם ירקדו כפי שלא רקדו מימיהם.

ביום כיפור דפק יוסל "על חטא" משלו, על שמחצית התפילה הררה בשמחת תורה הקרב ובא, אך סיגור על עצמו במחשבה, כי לא עשה מה שעשה ולא הררה מה שהררה אלא לכבוד התורה.

אלמלא יוסל, היו מתפללים פותחים את חבית היי"ש כבר בליל יום טוב ראשון של סוכות. בהגיע ליל שמחת תורה, נהרו הכל אל בית הכנסת, צוחלים ושמחים, כוסיות בידיהם ונהרה על פניהם. העצמות הדואבות נשכחו, עמל החיים הורח באחת, קמטי המצח קרנו באושר כמו היו יצירת אומנות ובעיניים

הכבויות הוצתה אש. שמחת תורה.
יוסל כובד בפתיחת החבית ובמזיגת כוסיות היישי הראשונות בסדרה לכל המתפללים. היה ביניהם כבוד הדדי. הם המיתנו בסבלות עד שאחרון הילדים יזכה לקבל לידיו את כוסית היישי הנכספת. או אז, כולם יחד בירכו בקול רם "שחלל נהיה בדברו"...

המאונזבים ביותר היו אלו שידעו להעלות אל גרונם כוסית משקה חריף באחת. הילדים הביטו משועשעים קמעא בהוריהם שאגרו חבית מים עם טעם קלוש של יישי, במשך שנה שלמה... רבים מן המתפללים כבשו עיניהם בקרקע. כל אחד חשב שרק הוא הביא במהלך השנה כוסית מים חלף כוסית היישי, ואיש לא ישים לכך שהרי כולם מביאים יישי.
אותה שנה הם לא שתו יישי, אבל הם למדו לקח לכל החיים.

★ ★ ★

לא שמחת תורה היום, אבל יש במעשיה הזו כדי לחדד את המסר המועבר כעת בכל שיעורי הדף היומי, עם ההתקדמות המבורכת בלימוד הגמרא.

ברוך ה' כבר אווזים בעיצומה של מסכת שבת. מסכת שבת גדולה היא, מעל מאה וחמישים דפים. ארוכה היא הדרך, אין ספק. יתכן שלעיתים מי מלומדי הדף היומי מהרהר לעצמו באפשרות כי יפשו קמעא, לפרק אחד, שניים או שלושה, ואחר ישוב חזר מרץ ללימוד הדף היומי...

לא זו בלבד שהוא עלול לא לשוב, כפי שהוא יודע היטב בליבו פנימה, אלא שעליו גם לזכור כי כל אחד אחראי על כל החבית, גם של עצמו וגם על החבית של כל המתפללים. בכל יום הרי הוא מוזהר כוסית יישי אל החבית, ובכך הוא תורם גם לחבריו לומדי השיעור, לא רק לעצמו. **יום** יום, עוד כוסית ועוד כוסית, ובבוא היום, והוא בוא יבוא בעזרת ה', תעמוד לרשותו חבית גדולה וריחנית, כולה שלו.
המאמץ שווה. הריקוד יהיה נפלא.

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה העורר

פנינים

ת"ר: קרשים מלמט עוביין אמה, ומלמעל כלין והולכין עד כאצבע, שנאמר (שמות כו, כד): "היו תמים על ראשו, ולהלך הוא אומר (יהושע ג, טז): תמו נקבתו (רש"י): מה תמו הנאמר להלך לשון כלייה - אף תמים האמור כאן לשון כלייה, דברי רבי יהודה. רבי נחמיה אומר: כשם שמלמט עוביין אמה - כך מלמעל עוביין אמה, שנאמר יחדיו (שמות שם). והכתיב תמים! ההוא דליתו שלמין ולא ליתו דניסרא (רש"י): דלא לית דניסרא. קרש אחד מב' חתיכות.

נחלקו התנאים בבאיור המילה "תמים" שנכתבה ביחס לקרשי המשכן. המילה "תמים" כתובה בתורה 21 פעמים. בדרך כלל מנוקד תמים (קמץ ומ' רפה), ופירוש המילה הוא שלם, שאין בו חיסרון או מום מוחשיים (כמו: תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו, ויקרא כב, כא) או מופשטים (רוחניים) (כמו: נח איש צדיק תמים, בראשית ו, ט). רק לגבי קרשי המשכן (פעמיים): בפרשת תרומה ובפרשת ויקהל כתובה המילה בניקוד אחר: תמים (פתח ודגש חזק במ', וכאן נחלקו בפירושו:

לפי רבי נחמיה, הרי זה ככל שאר "תמים" שבתורה (על אף הניקוד השונה), ורצונו לומר שיש להביא את הקרשים מעץ שלם, ולא להביא קרש מורכב מכמה קסרים. ואילו לרבי יהודה, "תמים" זה שונה מ"תמים", והוא מלשון כלייה, שעוביים הולך ומצטמצם כלפי מעלה. יתכן שמחלוקת זו נעוצה בשאלה אם יש גם למקרא או גם למסורת הפתח (ענין פסחים פ"ב וברש"י שם ד"ה ת"ל בבית אחד: "ואני שמעתי חילוף: ר' יהודה סבר יש אם למקרא...").

@ברכות דף ו'ב לעולם יהא אדם זהיר בתפלת הוי"ה ויהי אליו לא נזירה אלא רחמייה

שיפקדו על המחשב לשנות את האותיות. עם זאת, גם במסך זה הכתיבה מתקיימת באמצעות העברת מתח חשמלי חדש כל העת, ואין לה קיום מצד עצמה (ימערכי ל"ב פרק ח').

דיסק קשיח: לא ניתן להתעלם מן העובדה, כי כתיבה במחשב אינה מתאפשרת ללא רישום הנתונים בדיסק הקשיח, ונושא זה מהווה נידון בפני עצמו (ראה "נשמת

אברהם" ח"ד או"ח סי' שד"מ ס"ק א' בשם הגרש"י. אנציקלופדיה תלמודית כרך י"ח עמ' תרמ"ט-תרנ"ט).

שימוש ברשמקול בשבת: אמצעי שימור מידע נוסף, הוא הרשמקול.

במשנתנו מבואר, כי רישום "סמניות" נחשב גם כן למלאכת כתיבה מן התורה, מעניין לגלות כי קיימת אפשרות שהפירוש למשנה זו מכריע את מעמד הגדרת השימוש ברשמקול בשבת, כאשר נידונו מתמקד בהקלטה במכשיר רשמקול שהופעל מערב שבת.

רב האי גאון (הובא ב"מגיד משנה" הל' שבת פרק י"א הל' י') מפרש, כי ה"סמניות" הם סימנים שאינם אותיות, אך באמצעות הסימנים ניתן להבין את כוונת הכותב. ה"מגן אברהם" (או"ח סי' ש"מ ס"ק י') מסיק, כי לדעתו שרבוט סימנים בעלי משמעות, נכלל במלאכת "כותב" מן התורה. הרמב"ם (בפי' המשניות) חולק עליו ומפרש, כי כוונת המשנה לכתובת אותיות המייצגות מספרים. ה"אבני נזר" (שו"ת או"ח סי' ר"ט) כותב, כי לדעת הרמב"ם, וכן לדעת רש"י במשנתנו, אין מקור לאיסור כתיבת סימנים בעלמא מן התורה.

נמצא, איפוא, לכאורה, כי לדעת רש"י והרמב"ם, הקלטה ברשמקול, אינה כרוכה באיסור תורה, מפני שההקלטה נעשית באמצעות רישום סימנים על סרט ההקלטה. עתה, עלינו לבדוק אם הקלטה ברשמקול אסורה מדרבנן, משום כותב, או שמא אף כתיבה מדרבנן אין כאן. ובכן, יש מי שטען כי פעולה זו נחשבת כתיבה מדרבנן.

ברם, פוסקי זמנינו רובם ככולם כותבים, כי מאחר שסימני ההקלטה אינם סימנים הניתנים לקריאה, אין השימוש ברשמקול נחשב כתיבה כלל. לדבריהם, נידון זה אינו תלוי במחלוקת הראשונים הנזכרת. ראוי לשנות ולציין, כי נידונו הוא משום מלאכת כותב בלבד. מלבד זאת נקטו פוסקי הדור האחרון, כי הדבר אסור מטעמים אחדים, ודנו בארוכה אם יש בדבר איסור תורה או איסור דרבנן (עיי' אנציקלופדיה תלמודית כרך י"ח עמ' תשל"ב שציינו את דבריהם).

דף קג/א באטר יד שנו

איטור יד ימינו, במה הוא שונה מימינו

התורה מעניקה עדיפות וקדימה לצד ימין על פני צד שמאל. בפרשת טהרת המצורע (ויקרא יד) נצטוו הכהן להזות על בוחן יד ימין, תנוך אוזן ימין ובוהן רגל ימין של המצורע, והגמרא (מנחות יא) לומדת מכך כי גם במצוות נוספות יש להקפיד על צד ימין.

בעוד אצל רוב באי עולם, כולל בעלי החיים (חולין צא/א), הצד הימני חזק מן הצד השמאלי, שונה הוא האטר, אשר היוצרות התהפכו בגופו והצד השמאלי הוא החזק. "אטר" מלשון אטום וסגור, היינו: היד הימנית אטומה וסגורה מהפעלת הכח שהיה אמור להיות אצור בה (ראה רש"י, רד"ק ועוד, שופטים ג/טו).

הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א מסווג את ההלכות השונות הנוגעות לאטרים והוא מוצא, כי קיימים שמונה כללים שונים בנושא (הודפס בקונטרס "איש אטר", המובא בתוך מסכת תפילין לגר"ח קנייבסקי שליט"א).

א - דברים התלויים בכח: כל המצוות והדינים המתקיימים ביד ימין מפאת כח העודף, מתקיימות בשמאלו של האטר, וכגון, מצוות הנחת תפילין של יד, המתקיימת ביד שמאל, לפי אחת השיטות משום שהיא היד החלשה, האטר מקיימה בימינו החלשה. לפיכך, המנהג הרווח לחלוץ תפילין של ראש ביד שמאל כדי להראות שקשה הפרידה מהם, מתקיים אצל האטר בימינו "משנה ברורה" סי' כ"ח ס"ק ו'). כמו כן, "עושה שלום" בסיום תפילת שמונה עשרה, הנעשית בשמאל מן הטעם הנזכר, פותח בה האטר בימין (ימין אברהם" או"ח סי' קכ"ג ס"ק י').

ב - עדיפות לימין מפני השכינה: יש פעמים שעדיפות צד ימין נובעת מן העובדה שהשכינה נמצאת לימין האדם, וכגון, הנאלץ לירוק בתפילה, רק לשמאלו, כי השכינה ניצבת לימינו (י"שולחן ערוך" או"ח סי' צ"ז סעי' ב'). בהלכות מסוג זה, אין שונה האטר מאחרים.

ג - שלא יקדים קנה לוושט: בהלכות מסוימות ניתנה עדיפות לימין בהתחשב במיקום האברים. הסבה בליל הסדר נעשית על צד שמאל, כדי שלא יקדים קנה לוושט (י"שולחן ערוך" או"ח סי' תע"ב סעי' ג'). הקנה והוושט של האטר אינם ממוקמים בסדר הפוך, כמובן, ועליו לנהוג ככל אדם.

ד - חשיבות יד ימין: במקומות מסוימים נבחרה יד ימין מפני חשיבותה של יד ימין, וכגון, לגבי אחיזת ארבעת המינים, אווזים לולב בימין ואתרוג בשמאל. בנוגע לאטר נחלקו הראשונים ואחריהם "י"שולחן ערוך" והרמ"א (או"ח סי' תרנ"א).

ה - הקפדה על ימין: יש מצוות שהתורה הקפידה בהן על צד ימין. עבודת בית המקדש נעשית בימין, וכאן אטר פסול מעבודה במקדש (בכורות מה/ב). לדעת רש"י הוא פסול מפני שאין לו ימין כלל [ועיי' רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ח הל' י"א, שמנה אטר בין המומים שפסולים בעבודה].

ו. - **פניה לימין:** יש הלכות בהן נאמר, כי יש לפנות לצד ימין, כגון, בעת הגבהת ספר תורה, הדלקת נר חנוכה ועוד, ובהן מוכיח ה"מגן אברהם" (או"ח סי' תרנ"א סי"ק כ"א), כי האטר אינו משנה ממנהג העולם.

ז. - **צד ימין של המסתכל:** הלכות אחרות נקבעו לפי צד ימין של העומד מול האדם, וכגון, סידור הפרשיות בבתי התפילין נקבע לפי צד ימין של העומד ממול האדם הלוש את התפילין (ישולחן ערוך" או"ח סי' ל"ד סעי' א' ו"מגן אברהם" סי"ק א'), ולפיכך סדר פרשיות התפילין של אטר אינו שונה. כמו כן, מצוות מזוזה נקבעה בצד ימין של הנכנס לבית לפי רוב בני האדם.

ח. - **הנהגות בימין:** הנהגת מעשים מסויימים נכרכו בגמרא בתפילין, וכגון, קשירת נעל שמאל תחילה מוסברת בגמרא (שבת סא/א) בכך, שהתורה ציוותה לקשור תפילין ביד שמאל. לגבי אטר נחלקו הפוסקים כיצד ינהג בקשירת נעליו. הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א מוסיף ומפרט שמונים ושמונה! הלכות בהן הוזכר דין "ימין" ומציין בכל אחת מהן את דינו של האטר.

דף קג/ב שלא יכתוב ... ביתין כפין

מהותה של הכתיבה

הברייתא המובאת בסוגייתנו, דנה בארוכה על אודות חילופי אותיות בתורה, כגון, "בית" ו"כף", "טית" ו"פה", ועוד, והברייתא לומדת מן הפסוק "וכתבתם" - כתיבה תמה, שאין להחליף בין אותיות, אלא יש לכתוב כתיבה תמה.

דברים אלו הפליאו והתמיהו את הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל (נ"אמת ליעקב" על התורה עמ' ר"צ - רצ"ב). מן האמור עולה, כי אלמלא הפסוק "וכתבתם", לא היתה כל מניעה לכתוב את ספר התורה בצורה שאינה מדוייקת. היתכן?

אין זאת, אלא שעלינו להסיק, כותב הגר"י זצ"ל, כי ניתן להתייחס לכתיבה גם כאמצעי לקריאה בלבד. אין צורך בכתיבה נכונה כדי שהקריאה תעלה כהוגן, ואכן, אלמלא הפסוק, שיבושים שאינם משנים את משמעות הפסוק, לא היו פוסלים את ספר התורה, מפני שכתובה זו מגשימה את ייעודה - הקריאה. הוא מוסיף, כי הנחה זו עולה גם מדברי המהרש"ל (י"ם של שלמה", קידושין, פ"א) התמה, כיצד הטור כותב בספרו את שם אביו הרא"ש, אחר שהלכה פסוקה היא, כי בן לא יקרא לאביו בשמו. לא נחה דעתו של המהרש"ל מכך שהטור נמנע מכתבת שמו המלא של אביו, רבינו אשר, כי אם כתב "הרא"ש" בראשי תיבות, שכן, מאחר שהכל מבינים את פשר ראשי התיבות, הרי זה כאילו כתב את שמו המלא, שהרי, האיסור לכתוב את שם האב נובע מן האיסור לקרוא לו בשמו, לאמר, כתיבה שניתן לקרוא על ידה את שמו של האב, אסורה [ועיי"ש בשי"ש מה שכתב ליישב].

ואף קושיה איתנה של הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל מתיישבת באופן מפליא על ידי הנחה זו. הגר"ע"א מקשה (שו"ת סי' ל'), כי אם כתיבה כדיבור, היינו, שהכותב הרי הוא כמי שמדבר את אשר הוא כותב (עיי"ש בסי' כ"ט-ל"א דעות האחרונים בזה), יש להבין, כיצד סופרים הכותבים ספרי תורה תפילין ומזוזות, רשאים לכתוב את שם הוי"ה, הרי אסור להגות את שם ה' באותיותיו.

ברם, לאור האמור, ניתן ליישב, כי מאחר ששם הוי"ה נהגה בפינו בכינוי אדנות א - ד - נ - י, אף על פי שחובה לכתוב את שם ה' ככתבו, מכל מקום ביחס לבעיה המתעוררת מכך שכתובה היא כדיבור, הרי שהגדרת דיבור זה של "כתיבה כדיבור", נקבעת לפי האופן שבו מבטאים בדיבור כתיבה זו, והרי כתיבת שם הוי"ה מבטאים בשם אדנות...

בשורה טובה ללומדי הדף היומי

הופיע

"יוסף דעת" שבת ב'

דפים ק"ב - סוף

פירוש שיטתי ומקיף במקומות הטעונים הסבר שאלות ותשובות לסיכום סוגיות הגמרא והפוסקים

באורי אגודתא, חסידות ומוסר פרפראות

להשיג בכל חנויות הספרים ובטל. 02-6518128

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגידי

שיעור דף היומי סוכטשוב

בשורה טובה לתושבי עין-צורים

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה

לייסד שיעור חדש בדף היומי

בבית הכנסת המרכזי

בכל יום בשעה 18:30 בערב

ע"י מגיד שיעור

הרב אברהם גולדשמיט שליט"א

הציבור מוזמן

הופיע! תקליטור מאורות הש"ס

על מסכת שבת דף צ"ז-קנ"ו
לצפייה במחשב + MP3

עברית אידיש Français English

בישראל: 1-700-500-151
+972-3-6182313

In U.S.A.: 1888 5MEOROT
(1888 563 6768)

In France:
01.42.41.14.01

חדש!

גם אתה יכול להנציח את יקירך

ב-16,000 גמרות מהודרות.

ולהשתתף בחזקת 460 שיעורי דף יומי הנלמדים מידי יום.

התקשר

עוד היום

16,000 דפי גמרא

ילמדו לעילוי נשמת יקירך.

ובתב כעל החפץ חיים: "... וזוהי רצונו
הוא בעצמו לקנות לעילוי נשמת אביו
ואמו שיעשו כל כוחותיהם עליו...
יתגבר כבודו ויוז ספר הציון לרבים
ללמוד בו. ויכתוב עליו את שמו ובכל
עת שילמדו בו יזיח לנחת רוח וכן
ראוי ורצונו נוחים"

לפרטים:

ניתן לפנות למסדרינו 03-6164725 (טלפון 189)

כתובת המערכת: רח' הרב וגמן 1 (פינת חתם סופר 5) ת.ד. 471 בני ברק טל 03-6164725 פקס 03-5780243

למנוי בדואר אלקטרוני meorot@meorot.co.il

למנויים, תרומות והנצחות ובכל ענין
טל. 03-6160657

לע"י מרת רבקה ב"ר מנחם אריה הירש ע"ה נלב"ע כ"ד סיון תש"ס ת.נ.צ.ב.ה.

כריכה וקיפול: "עייטופית" 03-5783845

הפצה: יאיר 052-8908521

הודעה משמחה

הופיעה

חוברת שיון וחזרה לילדים מס' 2 - נושאים מתוך מסכת שבת

ח"א: 03-5702544 **הדף היומי מגיע לכולם**

לעילוי נשמת

אמנו היקרה
מרת **דבורה יהלומי** ע"ה
ב"ר מנחם מנדל הי"ד
נלב"ע ד' אב תשנ"ב
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **שמואל זנוויל**
ווערצברגר ז"ל
ב"ר אליהו ז"ל נלב"ע ג' אב תשנ"ג
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י ידידנו הר"ר **מנחם מנדל**
פרכטר ומשפ' שיחיו - בלגיה